

PROGRAMACIÓN

RELIXIÓN CATÓLICA

1º E.S.O.

INDICE:

1.- Introducción e contextualización

2.- Vinculación entre obxectivos, secuenciación e temporalización de contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e grao mínimo de consecución de cada un, competencias clave, elementos transversais, instrumentos de avaliación e criterios de cualificación.

3.- Metodoloxía didáctica. Materiais e recursos didácticos

4.- Procedemento para a avaliación inicial

5.- Procedemento de avaliación continua

6.- Procedemento de avaliación extraordinaria

7.- Procedemento para o seguimento e avaliación das materias pendentas

8.- Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente

10.- Indicadores de logro para avaliar a programación didáctica

ANEXO

A.-Fomento da lectura.

B.-TICs: Tecnoloxías da Información e a Comunicación.

C.-Competencia espiritual.

E.- Actividades complementarias e extraescolares.

INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN:

A presenza do ensino relixioso na escola responde, en primeiro lugar, á importancia que esta materia ten dentro da educación para que os alumnos poidan conseguir un desenvolvemento pleno e integral da súa personalidade. A necesidade de sentido do ser humano é unha evidencia á que a escola necesariamente debe dar resposta. A educación da dimensión relixiosa é parte fundamental para a maduración da persoa. Non podería existir unha formación integral e, polo tanto, unha educación de calidade, se non se permitise o desenvolvemento de todas as dimensións inherentes ao ser humano, entre as cales se atopa a relixiosa. Esta capacidade básica da persoa adquire o seu auténtico cumprimento cando se descobre o sentido da vida. O ensino da relixión católica nos centros escolares axudará aos estudantes a ensanchar os espazos da racionalidade e adoptar unha actitude de apertura ao sentido relixioso da vida, sexa **qual** sexa a súa manifestación concreta.

A Declaración Universal de Dereitos Humanos de 1948 recoñece a liberdade relixiosa de persoas e pobos. De igual modo, a Constitución Española non só recoñece a liberdade relixiosa senón tamén garante "o dereito que asiches aos pais para que os seus fillos reciban a formación relixiosa e moral que estea de acordo coas súas conviccións" no artigo 27.3. Un dereito que tamén forma parte de tratados internacionais recoñecidos por España como o Pacto Internacional de Dereitos Económicos Sociais e Culturais no seu artigo 13.3 e a Carta dos Dereitos Fundamentais da Unión Europea, artigo 14.3.

A Igrexa, como se recolle no número 2 da Gravissimum Educationis, realizou continuos esforzos para favorecer que a formación relixiosa se imparta no ámbito escolar, como contribución decisiva á formación integral da persoa. Por ese motivo, a Santa Sé subscribiu un Acordo Internacional co Estado Español sobre Ensino e Asuntos Sociais, asinado o 3 de xaneiro de 1979, onde se outorga a competencia para elaborar o currículo da materia de Relixión e Moral Católica á xerarquía eclesiástica (art. 6).

O ensino da relixión católica na escola responde á necesidade de respectar e ter en conta o conxunto de valores e significados nos que a persoa naceu como hipótese explicativa da realidade e que se denomina tradición.

Para iso, a relixión católica pretende contribuír á educación integral do neno en dúas direccións. Por unha parte, responde á dimensión relixiosa de todo ser humano e, por outra, introdúceo na realidade á luz dunha hipótese ofrecida por unha historia e unha tradición. Deste modo, promóvese o recoñecemento dun sentido da existencia dun xeito coherente co propio desenvolvemento psico-evolutivo do alumno.

A Lei Orgánica 8/2013, do 9 de decembro, para a Mellora da Calidade Educativa, no artigo 6.1, define o curriculum como a regulación dos elementos que determinan os procesos de ensino e aprendizaxe para cada unha das ensinanzas. Por iso, o contido do curriculum parte da experiencia humana e desenvólvese de xeito respectuoso coas etapas do desenvolvemento do neno e o adolescente, colaborando, neste sentido, coas aprendizaxes instrumentais e transversais propias de cada etapa educativa.

O desenvolvemento do curriculum estrutúrase en catro grandes bloques que pretenden recoller o saber antropolóxico cristián acumulado ao longo dos séculos. Eses bloques parten do sentido relixioso do home, continúan co estudio da revelación; Deus maniféstase ao home e faino nunha historia concreta, con personaxes e situacións que o alumno debe coñecer e que contribuirán á súa comprensión do mundo. A devandita revelación culmina en Jesucristo e a mensaxe evanxélica, centro do terceiro bloque do currículo e eixe vertebrador da materia. Por último, estúdase a Igrexa como manifestación da presenza continuada de Jesucristo na historia. Convén subliñar, polo tanto, que lonxe dunha finalidade catequética ou de adoutramento, o ensino da relixión católica ilustra os estudantes sobre a identidade do cristianismo e a vida cristiá.

A estrutura do curriculum de Primaria e Secundaria intenta poñer de manifesto a profunda unidade e harmonía da iniciativa creadora e salvífica de Deus. O primeiro bloque parte dos datos máis evidentes: a constatación da realidade das cousas e os seres vivos, de modo especial o home. Impónsenos a súa existencia como dato evidente. Nun segundo paso, se a persoa non queda no primeiro impacto ou simple constatación da súa existencia, ten que recoñecer que as cousas, os animais e o ser humano non se dan o ser a si mesmos. Logo Otro failles ser, chámalles á vida e manténlla/llela. Por iso, a realidade en canto tal é signo de Deus, fala da súa existencia.

A iniciativa creadora de Deus ten unha finalidade: establecer unha relación de amizade co home. É dicir, Deus creou o home para que sexa feliz en relación con Él. Os relatos bíblicos da Creación e o Paraíso exemplifican belamente a

finalidade da creación da persoa e do mundo enteiro para o seu servizo. Da súa orixe creatural e da súa chamada a participar na amizade con Deus xorde a súa dignidade inviolable.

Non obstante, o ser humano pretende apropiarse do don de Deus prescindindo de Él. Nisto consiste o pecado. Este rexeitamento de Deus ten como consecuencia no home a imposibilidade de ser feliz. Dado que a súa natureza está feita para o ben, a súa experiencia de mal e de límite faina botar de menos a plenitude que el non pode darse por si mesmo e busca dalgún modo restablecer a relación con Deus. Esta necesidade do ben, o desexo de Infinito que caracteriza ao ser humano exprésase nas relixións como busca do Misterio.

A esta busca humana Deus responde manifestándose na historia. Para iso, elixe un home, Abrahán, do que formará o pobo de Israel, con quen establece unha alianza no monte Sinaí. A través de feitos e palabras Deus irá dándose a coñecer os homes dese pobo. Todo este acontecer histórico da manifestación de Deus está recollido nos libros sagrados da Biblia. Neste conxunto de libros non só se recolle as diferentes intervencións de Deus na historia, senón tamén o ensino que comunica o seu pobo para que viva unha vida santa; unha sabedoría que influirá positivamente na vida do pobo de Israel e, co tempo, no mundo enteiro.

A historia de Israel exemplifica a traizón e rebelión dos homes ante a iniciativa amorosa de Deus e ao mesmo tempo pon en evidencia a constante fidelidade divina. A promesa dun salvador cumprírase en Cristo Jesús.

Jesús, o Fillo de Deus, se fai presente na historia para levar a cabo a misión encomendada polo Padre. En Jesucristo cúmprese o desexo de felicidade que o home descobre no seu corazón.

Jesús non só desvela o misterio humano e lévao á súa plenitude, senón que manifesta o misterio de Deus, fainos coñecer que o verdadeiro Deus é comunión: Deus un e trino.

Aqueles que participan da vida de Cristo forman a Igrexa, que é a grande familia de Deus. Continuamente xerada pola acción de Jesucristo a través dos sacramentos, ponse no mundo como inicio dun mundo novo, dunha cultura nova. A Igrexa é a prolongación de Cristo no tempo e o espazo. Só nela a persoa humana se atopa co Jesucristo vivo.

A vida eclesial é alimentada e servida mediante os diferentes sacramentos instituídos por Jesucristo, está ritmada polos tempos litúrxicos, exprésase na

oración comunitaria e a caridade, frutifica na xeración dunha civilización do amor.

Estes catro bloques que compón a materia de relixión católica inclúe conceptos, procedementos e actitudes, que permite o coñecemento de si mesmo, da realidade e dos problemas que esta formula. Por iso, os contidos xerais da materia contribúen á consecución dos obxectivos propostos para as diferentes etapas.

Este curriculum a vale dos elementos cristiáns presentes no ámbito do alumno, as imaxes e símbolos, a linguaxe e outros recursos, para a comprensión da relixiosidade propia de cada etapa evolutiva. Desenvólvese así a competencia en **comunicación lingüística**, que se serve da linguaxe que conforma a cultura e tradición que se transmite dunha a outra xeración. Así, a linguaxe bíblica e a súa riqueza de expresión e simboloxía, a linguaxe doutrinal e a súa precisión conceptual, analítica e argumental e a linguaxe litúrxica e a súa proximidade á linguaxe dos símbolos do pobo cristián, axudarán ao desenvolvemento desta competencia nos estudantes. Sen esquecer a singularidade que esta materia achega á dimensión de escoita da comunicación.

Así mesmo, o ensino escolar da relixión católica favorece o desenvolvemento da responsabilidade persoal e social e das demais virtudes cívicas, para o ben común da sociedade, contribuíndo así á adquisición das **competencias sociais e cívicas**. Esta educación da dimensión moral e social da persoa, favorecerá a maduración dunha corresponsabilidade, o exercicio da solidariedade, da liberdade, da xustiza e da caridade.

Por outra banda, a relixión católica achega á **conciencia e expresións culturais** o significado e valoración crítica de tantas obras do noso ámbito, motivando o aprecio pola propia cultura e a estima axeitada doutras tradicións culturais e relixiosas. A cultura e a historia occidental, a propia historia, non poden ser comprendidas e asumidas se se prescinde do feito relixioso presente sempre na historia cultural dos pobos. De igual modo, a expresión artística da fe segue colaborando na actualidade ao enriquecemento do noso patrimonio cultural.

O sentido de iniciativa e espírito emprendedor realízase no estudante partindo do verdadeiro coñecemento de si mesmo, das súas potencialidades, da súa dignidade e do seu sentido. A formación relixiosa católica achega á devandita competencia unha cosmovisión que dá sentido á vida e, polo tanto,

á cultura e á identidade da persoa humana. Unha cosmovisión que fai posible a formación integral do estudante fronte a visións parciais.

En canto aos **contidos procedimentales**, a materia de relixión católica forma de xeito transversal nunha serie de procedementos fundamentais para a comprensión do feito cristián. Estes contidos procedimentales adquirense ao longo do desenvolvemento curricular, colaborando así na consecución das competencias asignadas aos curriculum de Primaria, ISO e Bacharelato. Concretamente os contidos procedimentales de relixión católica desenvolverán especialmente as seguintes competencias: Comunicación lingüística (1), Aprender a aprender (4), Competencias sociais e cívicas (5) e Conciencia e expresións culturais (7).

Os contidos procedimentales básicos da materia de relixión católica son os seguintes.

Observación da realidade. O feito relixioso nace da apertura de ser humano á realidade total. A materia de relixión católica pretende colaborar na formación da dimensión natural que nace do asombro ante o real e nos empurra a preguntas últimas sobre o sentido. Observar é máis que ver e require dun adestramento en disposicións específicas que non rehúyan as dimensións espirituais do real.

Busca de información, manexo e interpretación de fontes bíblicas. O estudo do cristianismo require o manexo das Sagradas Escrituras e textos referidos a estas que forman parte do corpus teolóxico acumulado ao longo da historia.

Reflexión Crítica. O desenvolvemento da materia axuda a coñecer a xénese das ideas dominantes, a detectar prexuízos fronte á verdade, a examinar con profundidade as propias ideas e sentimentos fundamentais.

Exposición e argumentación respectuosa das crenzas relixiosas propias e alleas. A materia de relixión católica contribúe á formación de competencias que permitan expoñer e defender a racionalidade das propias crenzas relixiosas e o respecto polas alleas.

Por último, hai que destacar que a materia contribúe á consecución de contidos de carácter actitudinal que son coherentes cos **obxectivos básicos** de cada etapa. Permite coñecer e apreciar os valores e normas básicas de convivencia; desenvolver hábitos de traballo e esforzo e de responsabilidade no estudio; a confianza en si mesmo para un desenvolvemento axeitado da personalidade.

Tamén favorece de xeito directo a adquisición de habilidades para a prevención e resolución pacífica de todo tipo de conflitos e o coñecemento, comprensión e respecto das diferentes culturas, así como das diferenzas entre persoas, a igualdade de dereitos e oportunidades de homes e mulleres e a non discriminación.

Estratexias de metodoloxía didáctica no ensino da Relixión Católica

A lexislación educativa derivada da LOMCE define metodoloxía didáctica como: "conxunto de estratexias, procedementos e accións organizadas e planificadas polo profesorado, de xeito consciente e reflexivo, coa finalidade de posibilitar a aprendizaxe do alumnado e o logro dos obxectivos formulados ". (Real Decreto 126/2014, do 28 de febreiro, e Real Decreto 1105/2014, do 26 de decembro).

Neste sentido a materia de relixión católica utilizará unha metodoloxía que respectará os seguintes principios:

- **Recoñecemento do rol do docente.** O docente é peza clave na elaboración e implementación de actividades de aula axustadas ao grupo concreto que está a ensinar

A súa formación resulta, polo tanto, fundamental á hora de garantir o éxito do proceso de aprendizaxe.

- **Adaptación ao ámbito emocional e cognitivo dos estudantes respectando o desenvolvemento psicoevolutivo propio de cada etapa.**

Esta atención permitirá combinar de xeito axeitado o concreto e o abstracto, o traballo individual e o grupal, o manipulativo, experiencial e visual cos aspectos conceptuais.

- **Respecto polos ritmos e estilos de aprendizaxe dos estudantes.** Non todos os estudantes son iguais, non todos aprenden á mesma velocidade nin utilizan as mesmas estratexias. A atención á diversidade e o desenvolvemento da inclusión comeza na asunción deste principio fundamental.

- **Consideración da dimensión humanista.** Todas as aprendizaxes estarán ao servizo da formación humana. A materia de relixión, dende a súa clave personalizadora, require que todo tipo de aprendizaxes, instrumentais, cognitivas, actitudinais, socio afectivos non sexan considerados fin en si mesmo senón que estean ao servizo da formación integral do ser humano.

- **Respecto pola curiosidade e inquietudes dos estudantes.** Consideración dos intereses e expectativas dos estudantes así como dos coñecementos previos, de maneira que se garanta unha aprendizaxe significativa.

- **Seguimento dos criterios de avaliación educativa.** Para facilitar o cumprimento destes principios metodolóxicos aplicarase unha avaliación continua, global e formativa ao longo do proceso de ensino e aprendizaxe; e sumativa ao final do proceso, de maneira que se avalíe o nivel de logro alcanzado. A avaliación obxectiva garantirá unha valoración axeitada da dedicación, esforzo e rendemento de todos os estudantes.
- **Desenvolvemento da aprendizaxe en equipo e/ou cooperativa.** O estudo e reflexión do cristianismo, por o seu intrínseca dimensión comunitaria, é unha materia adecuada para desenvolver o traballo en equipo e a aprendizaxe cooperativa.
- **Utilización educativa dos recursos tecnolóxicos.** O ensino da relixión promoverá a utilización da tecnoloxía da información e a comunicación non só dun xeito instrumental, que resulte útil ao estudante na busca de información ou na resolución de problemas formulados na clase, senón procurando a súa integración na vida do suxeito e o seu uso ético. As redes sociais ou as ferramentas de construción e manipulación de imaxes, por exemplo, son instrumentos que permiten novas formas de expresión da cultura e a identidade persoal que hai que aprender a dominar.

2.- Vinculación entre obxectivos, secuenciación e temporalización de contidos, criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e grao mínimo de consecución de cada un, competencias clave, elementos transversais, instrumentos de avaliación e criterios de cualificación.

Este segundo punto da programación reflíctese nas táboas a continuación incluídas. Sinalar que as mesmas aparecen organizadas nos seguintes bloques:

- Bloque 1. el sentido relixioso del home
- Bloque 2. A revelación: deus intervén na historia
- Bloque 3. Jesucristo, cumprimento da historia da salvación
- Bloque 4. Permanencia de Jesucristo en la historia: la iglesia

O primeiro e o segundo bloque corresponden a primeira e segunda avaliación e o terceiro e cuarto a terceira avaliación

---

OBXECTIVOS

- a) O ser humano primitivo fronte ao medio, a morte e o máis alá. O sentido dos cultos funerarios e os ritos sacrificiais. As respostas de sentido no home primitivo como signo de relixiosidade.
- b) O proxecto de Deus para ser humano creado por Él. O misterio do ser humano. O home fillo de Deus.
- c) O Deus cristián que se descobre na Biblia. Dios Padre creador, misericordioso e providente.
- d) O home sepárase de Deus: o pecado, a dor e a morte. Deus ofrece ao home unha nova vida: Jesucristo.
- e) A acción salvadora de Jesucristo, Deus e home verdadeiro. A salvación e a redención de Jesucristo.
- f) A misión de Jesús: O camiño cara ao Padre, o anuncio do Reino, a vida eterna.
- g) As Bienaventuranzas, anuncio gozoso de Deus e o seu reinado.
- h) A dimensión moral da persoa. A conciencia moral. A relación con Deus e cos irmáns. Liberdade e busca voluntaria do ben.
- i) A dignidade da persoa. A persoa humana principal preocupación da Igrexa. A moral do amor. Compartir e amar os pobres.
- j) Os principios que fundamentan a moralidade dos actos no Cristianismo.
- k) A finalidade e sentido dos sacramentos do Bautismo, a Confirmación, a Eucaristía. Relacións entre estes sacramentos e a vida humana.
- l) A liturxia da Igrexa como expresión da relación de Deus cos homes e dos homes con Él. O valor da oración.
- m) A Virxe María e o seu esposo S. José, modelos para o crente.

BLOQUE 1. EL SENTIDO RELIGIOSO DEL HOMBRE

OBXECTIVOS	CONTIDOS	CRITERIOS AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRADO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN DE CADA ESTÁNDAR	COMPETENCIAS CLAVE	ELEMENTOS TRANSVERSALES	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ b ▪ c ▪ e 	A realidade creada e os acontecementos son signos de Deus	1. Recoñecer e valorar que a realidade é don de Deus. 2. Identificar a orixe divina da realidade. 3. Contrastar a orixe da creación nos diferentes relatos relixiosos	1.1 Expresar por escrito sucesos imprevistos que ha recoñece que a realidade é dada. 1.2 Avalía, compartindo cos seus compañeiros, sucesos e situacións en as que queda de	1.1 Expresa por escrito sucesos cotiáns 1.2 Avalía e comenta cos seus compañeiros sucesos que se manifesta a realidade de Deus 2.1 Argumenta que o	CCL CMCCT CD CAA CSC CSIEE CCEC	CL EOE CA TIC	A observación de comportamentos Entrevistas. Probas. Cuestionarios orais e escritos.	50% exames. 40% traballos, caderno e exposicións. 10% á actitude e participación en clase.

		<p>acerca da creación.</p> <p>4. Diferenciar a explicación teolóxica e científica da creación.</p>	<p>manifesto que a realidade é dona de Deus.</p> <p>2.1 Argumenta a orixe do mundo e a realidade como froito do designio amoroso de Deus.</p> <p>3.1 Relaciona e distingue, explicando coas súas palabras, a orixe da creación nos relatos míticos da antigüidade e o relato bíblico.</p> <p>4.1 Coñece e sinala as diferenzas entre a explicación teolóxica e científica da creación.</p> <p>4.2 Respecta a autonomía</p>	<p>mundo é froito do designio amoroso de Deus.</p> <p>3.1 Distingue, explicando coas súas palabras, a orixe da creación nos relatos míticos da antigüidade e o relato bíblico.</p> <p>4.1 Coñece as diferenzas entre a explicación teolóxica e científica da creación.</p> <p>4.2 Respecta a autonomía existente entre a explicación</p>				
--	--	--	--	--	--	--	--	--

BLOQUE 2. A REVELACIÓN: DEUS INTERVÉN NA HISTORIA

OBXECTIVOS	CONTIDOS	CRITERIOS AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN DE CADA ESTÁNDAR	COMPETENCIAS CLAVE	ELEMENTOS TRANSVERSAIS	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<p>A historia de Israel: elección, alianza, monarquía e profetismo</p>	<p>1. Coñecer, contrastar e apreciar os principais acontecimentose da historia de Israel. 2. Sinalar e identificar os diferentes</p>	<p>1.1 Coñece, interpreta e constrúe unha liña do tempo cos principais acontecimentose e personaxes da historia de Israel. 1.2 Mostra interese</p>	<p>1.1 Constrúe unha liña do tempo cos principais acontecimentose e personaxes da historia de Israel 1.2 Mostra interese pola historia</p>	<p>CCL CD CA CSC CSIEE CCEC</p>	<p>CL COE CA TIC</p>	<p>A observación de comportamento Entrevistas. Probas. Cuestionarios orais e escritos</p>	<p>50% exames. 40% traballos, caderno e exposicións. 10% á actitude e participación en clase</p>

		<p>modos de comunicación que Deus hai usado nas distintas etapas da historia e Israel.</p> <p>3. Distinguir e comparar o procedemento co que Deus se manifesta nas distintas etapas da historia de Israel.</p>	<p>pola historia de Israel e dialoga con respecto sobre os beneficios desta historia para a humanidade e.</p> <p>2.1 Busca relatos bíblicos e selecciona palabras de Deus nos que identifica a manifestación divina.</p> <p>3 . 1 R e c o u e r d a e e x p l i c a construtivamente, de modo oral ou por escrito accións que</p>	<p>de Israel e os beneficios desta historia para a humanidade e.</p> <p>2.1 Busca relatos bíblicos e selecciona palabras de Deus nos que identifica a manifestación divina.</p> <p>3 . 1 R e c o u e r d a e e x p l i c a construtivamente, de modo oral ou por escrito accións que reflicten o desvelarse de Deus para co pobo</p>				
--	--	--	---	--	--	--	--	--

---

			reflicten o desvelarse de Deus para co pobo de Israel.	de Israel				
--	--	--	--	-----------	--	--	--	--

BLOQUE 3. JESUCRISTO, CUMPRIMENTO DA HISTORIA DA SALVACIÓN

OBXECTIVOS	CONTIDOS	CRITERIOS AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MÍNIMO DE CONSECUÇÃO DE CADA ESTÁNDAR	COMPETENCIAS CLAVE	ELEMENTOS TRANSVERSAIS	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ f ▪ g ▪ j 	<p>A divindade e humanidade de Jesús.</p> <p>Os evanxeos: testemuño e anuncio.</p> <p>Composición dos evanxeos.</p>	<p>1. Distinguir en Jesús os trazos do seu natureza divina e humana.</p> <p>2. Identificar a natureza e finalidade dos evanxeos.</p> <p>3. Coñecer e comprende</p>	<p>1.1 Identifica e clasifica de xeito xustificadas as diferenzas entre a natureza divina e humana de Jesús en os relatos evanxélicos</p> <p>1.2</p>	<p>1.1 Identifica e clasifica as diferenzas entre a natureza divina e humana de Jesús en os relatos evanxélicos.</p> <p>1.2 Esfórzase por comprender as manifestacións de ambas</p>	<p>CCL</p> <p>CD</p> <p>CAA</p> <p>CSC</p> <p>CSIEE</p> <p>CCEC</p>	<p>CL</p> <p>EOE</p> <p>CA</p> <p>TIC</p>	<p>A observación de comportamento</p> <p>Entrevistas.</p> <p>Probas.</p> <p>Cuestionarios orais e escritos</p>	<p>50% exames.</p> <p>40% traballos, caderno e exposicións.</p> <p>10% á actitude e participación en clase</p>

<ul style="list-style-type: none"> ▪ 		<p>r o proceso de formación dos evanxeos.</p>	<p>Esfórzase por comprender as manifestacións onde ambas as dúas naturezas expresadas nos relatos evanxélicos .</p> <p>2.1 Recoñece a partir da lectura dos textos evanxélicos os trazos da comparece de Jesús e diseña o seu perfil.</p> <p>3.1 Ordena e explica coas súas palabras os pasos do</p>	<p>as dúas naturezas expresadas nos relatos evanxélicos.</p> <p>2.1 Recoñece a partir da lectura dos textos evanxélicos os trazos da persoa de Jesús</p> <p>3.1 Ordena e explica coas súas palabras os pasos do proceso formativo dos evanxeos</p>				
---	--	---	--	--	--	--	--	--

			proceso formativo dos evanxeos					
--	--	--	--------------------------------	--	--	--	--	--

BLOQUE 4. PERMANENCIA DE JESUCRISTO EN LA HISTORIA: LA IGLESIA

OBXECTIVOS	CONTIDOS	CRITERIOS AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN DE CADA ESTÁNDAR	COMPETENCIAS CLAVE	ELEMENTOS TRANSVERSAIS	INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ f ▪ g 	<p>A igrexa presenza de Jesucristo na historia.</p> <p>O Espiritu Santo edifica continuamente a Igrexa</p>	<p>1. Comprender a presenza de Jesucristo na Igrexa</p> <p>2. Recoñecer que a acción do Espiritu Santo da vida a</p>	<p>1.1 Señala e explica as distintas formas de presenza de Jesucristo na Igrexa: sacramentos, palabra de Deus, autoridade e caridade.</p> <p>2.1 Coñece e respeta</p>	<p>1.2. Señala e explica as distintas formas de presenza de Jesucristo na Igrexa: sacramentos, palabra de Deus, autoridade e caridade</p> <p>2.1. 1 Coñece e</p>	<p>CCL CD CAA CSC CSIEE CCEC</p>	<p>CL EOE CA TIC</p>	<p>A observación de comportamento</p> <p>Entrevistas.</p> <p>Probas.</p> <p>Cuestionarios orais e escritos</p>	<p>50% exames.</p> <p>40% traballos, caderno e exposicións.</p> <p>10% á actitude e participación en clase</p>

<ul style="list-style-type: none"> ▪ j ▪ k ▪ l ▪ m 		Igrexia	os Sacramentos como acción do Espírito 2.2 Asocia a acción do Espírito nos sacramentos coas distintas etapas e momentos da vida 2.3 Toma conciencia e aprecia a acción do Espírito para o crecemento persoal	respeta os Sacramentos como acción do Espírito 2.1 Coñece os Sacramentos como acción do Espírito				
--	--	---------	--	---	--	--	--	--

---

3 METODOLOXÍA DIDÁCTICA, ADQUISICIÓN DE COMPETENCIAS CLAVE, MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS

PERSPECTIVA METODOLÓXICA.

1. Valor formativo da materia

O ensino relixioso contribúe á calidade da educación dende a proposta e desenvolvemento duns coñecementos, valores e actitudes que conforman ou seu propio currículo. A opción confesional católica faíno desenvolvendo especialmente a capacidade transcendente do alumno, presentando a proposta de Jesús de Nazaret de tal modo que poida dar sentido á súa vida e iluminar ou fundamento daqueles valores comúns que fan posible unha convivencia libre, pacífica e solidaria.

Non podería existir unha formación integral e, xa que logo, unha educación de calidade, se non a desenvolvesen todas ás capacidades inherentes ao ser humano, entre ás cales se atopa constitutivamente a capacidade transcendente. Esta capacidade básica do individuo adquire o seu auténtico cumprimento na procura do sentido último da vida. Enraizada non máis profundo do ser, o alumno vai descubríndoa -tendo en conta os niveis de aprendizaxe propios de cada idade- nas manifestacións relixiosas e culturais do seu contorno, non progreso e humanización do propio ser humano, nas linguaxes da Biblia, nos modelos cristiáns de referencia e, particularmente, na persoa de Jesús e a súa presenza na comunidade cristiá.

O ensino relixioso católico contempla o fenómeno relixioso nas súas distintas dimensións. A opción confesional católica achega a súa propia perspectiva das mesmas:

A **dimensión cultural e histórica** está presente no ensino relixioso, dado que o patrimonio cultural, histórico e antropolóxico-axiolóxico que gran parte das sociedades reciben do pasado está vertebrado por contidos relixiosos. Neste sentido, a Relixión católica deu os seus froitos na arte, nos sistemas de significación moral, na creación popular e na acción social. Por iso, o currículo da opción confesional católica ensina a incidencia que o cristianismo -nos seus contidos doutrinais e ás súas formas históricas- tivo e ten na cultura española e europea.

A **dimensión humanizadora** dá opción confesional católica constitúe unha achega eficaz na maduración da personalidade integral do alumno, enraizando os mesmos obxectivos do sistema educativo nun núcleo referencial de ideas, valores e crenzas que permiten ao alumno dar resposta aos seus interrogantes máis radicais, facendo á súa vez posible a formación de homes e mulleres conscientes, críticos, libres e creadores. A formación relixiosa católica achega deste xeito unha cosmovisión que fai posible a apertura cara ao fundamento e ou sentido último da vida e, xa que logo, ao sentido da ciencia, da cultura e da identidade mesma da persoa humana. Trátase de afrontar ás grandes preguntas que ou alumno formúlase e axudarlle a atopar ás respostas que poderá asumir como opción libre e persoal. É finalidade da escola que os alumnos logren ou seu desenvolvemento persoal; ou que non é posible sen unha conveniente fundamentación e orientación cara a un significado último e global da existencia.

A **dimensión ético-moral** explicitar ás esixencias morais que implica a mensaxe cristiá. Na opción confesional católica ofrécese un determinado xeito de ver a vida, en cuxa base se atopa un concepto de home, un núcleo referencial de ideas e crenzas, e a proposta dunha escala de principios e valores. O ensino relixioso católica expón, fundamenta e xerarquiza vos valores e virtudes capaces de educar a dimensión moral e social da personalidade do alumno, para facer posible a maduración na responsabilidade, ou exercicio da solidariedade e da caridade. Todo iso, como expresión coherente do coñecemento de Deus revelado en Xesús Cristo.

A opción confesional católica preséntase non ámbito escolar, na súa estrutura epistemolóxica ou disciplinar, co **carácter científico** co que, na cultura universitaria, abórdanse ás ciencias da relixión e a teoloxía. Os seus contidos son saberes cunha fundamentación e unha metodoloxía científica propia, implantados con rigor e tradición nos Estados do noso contorno cultural. O seu estatuto epistemolóxico orixinal entra non ámbito educativo en confrontación e diálogo con aqueles outros tipos de saberes e racionalidade que operan na escola.

Na Educación Secundaria, a opción confesional católica ten en conta ás características psicolóxicas propias da adolescencia. Nesta idade ou alumno formúlase especialmente a actitude persoal ante ou relixioso dunha forma máis racional e entra nunha fase de interiorización que axunta un descubrimento maior de se mesmo e unha capacidade crecente de abstracción.

Estrutura metodolóxica dous temas:

- a) Axudar a alumno a reflexionar sobre ás situacións propias e ás do seu contorna familiar, social e cultural.

-
- dar nome ás experiencias persoais;
  - recoñecer ou que os demais fan ou din;
  - acoller, integrar ás tradicións vivas do seu pobo e sentirse continuador das, de forma positiva e crítica.

b) Confrontar estas experiencias coa Boa Noticia de Jesús:

- Informar sobre vos datos específicos do cristianismo;
- Valorar coa Boa Noticia ás situacións vividas;
- formular unha síntese teolóxica-bíblica.

c) Descubrir ás posibilidades que ofrecen os criterios evanxélicos para unha mellora do ser humano e do seu ambiente.

d) Descubrir a súa relación e formulación litúrxica, celebrativa e cultural na historia e non seu contorno.

Partir da experiencia que está na base mesma da pedagogía relixiosa debe ser ou normal en todo desenvolvemento exemplificado.

Isto supón:

a. Observamos:

- Os grandes problemas sociais que afectan á humanidade, ás necesidades do mundo contemporáneo.
- Tomar conciencia da realidade social que desencadee interrogantes e promova cambio de actitudes cara á solidariedade e ou compromiso.

Neste apartado 1º pode realizarse en dúas sesións de traballo, nas que os alumnos utilicen os seguintes procedementos:

- Analizar e comentar textos.
- Investigar: buscar datos, interpretalos en situacións similares universais e locais.
- Crear textos a xeito de síntese.
- Dialogar, debater...
- Elaborar mapas, localizar acontecementos neles...

b. Valoramos:

-
- Para comprender a historia do pobo de Israel: Dende os acontecementos históricos da época e dende a perspectiva da experiencia relixiosa do pobo que interpreta e da sentido aos acontecementos.
  - Xesús de Nazaret, a súa vida e a súa mensaxe.
  - A comunidade cristiá vive e celebra a súa fe en Jesús.
  - Todo iso permite ler e dar unha resposta de sentido aos acontecementos, persoais e sociais.

O desenvolvemento deste 2º apartado pode levarse a cabo en catro sesións de traballo utilizando os seguintes procedementos:

- Practicar o método bíblico, tendo en conta que este momento evolutivo se corresponde coa etapa crítica de empezar a procura de sentido.
- Analizar e comentar textos, comparar os seus datos, etc.
- Localizar personaxes históricos, feitos, acontecementos, datos xeográficos, elaborar mapas.
- Ler criticamente vos relatos bíblicos.
- Practicar xogos de relación entre textos.
- Actualizar relatos, sucesos, acontecementos bíblicos.
- Coñecer e utilizar o vocabulario básico.

c. Respondemos e expresamos:

- Estilo de vida cristiáns e expresións de fe que comprometen a nosa vida.
- Síntese dinámica de conceptos e actitudes.
- Formular e relacionar vos contidos do mensaxe cristiá con personaxes e expresións litúrxicas e culturais.

Este apartado organízase en catro momentos:

a) Dende a Biblia e a Tradición

Coa axuda do vocabulario específico do tema e do contido, elaborasen unha síntese dos contidos de fe cristiá traballados no tema.

b) Dende a vida das persoas

Presentamos aos alumnos biografía de personaxes que encarnan vos valores e actitudes fundamentais descubertos no tema.

---

c) Dende a cultura

Descubrimos signos das nosas tradición cristiá que se conservaron e manifestado a través d cultura, a arte, ás tradicións, etc.

d) Dende a oración

Con diferentes linguaxes exprésase de modo celebrativo canto se traballou non tema. Realízase en catro momentos:

1. Motivación
2. Presentación de signos.
3. Lectura de textos bíblicos
4. Oración e canción.

MATERIAIS CURRICULARES E RECURSOS DIDÁCTICOS

Os materiais teñen unha función de axuda para poder realizar ás intencións educativas. A selección de materiais e recursos responden a criterios que teñen en conta o contexto educativo e ás características dos alumnos, e han de estar ao servizo das intencións.

Distinguimos os materiais curriculares que necesita o profesorado, xa que eles han de elaborar e realizar o proxecto curricular, organizar ás aprendizaxes, seleccionar ás estratexias didácticas, facer o seguimento dos procesos de ensino-aprendizaxe, etc. Esas actividades así como a elaboración de programacións, a selección de actividades axeitadas, a toma de decisións en canto ao espazo, tempo, agrupamento, todo isto require un material apropiado.

Estes materiais han de ser variados, orientativos, han de ofrecer perspectivas amplas, con varias posibilidades de concreción. Os materiais e recursos didácticos dos alumnos (libros, cadernos, materiais autocorrectivos, textos, audiovisuais, casetes, materiais plásticos, etc) responderán a decisións polo equipo docente. Na selección poden seguirse estes criterios: posibilidades distintas de concreción, que non sexan discriminatorios, que permitan o uso común, que non impliquen malgaste innecesario, que se sometan ás normas de seguridade non seu manexo e información.

RECURSOS DIDÁCTICOS

A materia observará e concretará vos principios de carácter psicopedagógico que constitúen a referencia esencial para unha formulación curricular coherente e integradora entre todas ás disciplinas dunha etapa que debe respectar un carácter común á vez que respectuoso coa diferenzas individuais. Son os seguintes:

- A nosa actividade como profesores será considerada como mediadora e guía para ou desenvolvemento da actividade construtiva do alumno. Terá como referente ou desenvolvemento das competencias básicas da Educación Básica.
- Partiremos do nivel de desenvolvemento do alumno, ou que significa considerar tanto ás súas capacidades como os seus coñecementos previos.
- Orientaremos a nosa acción a estimular non alumno a capacidade de aprender a aprender.
- Promoveremos a adquisición de aprendizaxes funcionais e significativas.
- Buscarán formas de adaptación na axuda pedagóxica ás diferentes necesidades do alumnado.

- Impulsaremos un estilo de avaliación que sirva como punto de referencia á nosa actuación pedagóxica, que proporcione ao alumno información sobre ou seu proceso de aprendizaxe e permita a participación do alumno non mesmo a través da autoavaliación e a coavaliación.
- Fomentaremos ou desenvolvemento da capacidade de socialización e de autonomía do alumno.

Os contidos da materia preséntanse organizados en conxuntos temáticos de carácter analítico e disciplinar. Non obstante, estes conxuntos integranse na aula a través de unidades didácticas que favorecerán a materialización do principio de inter e intradisciplinariedade.

Outros recursos didácticos usados son:

- Vídeos sobre temas do curriculum.
- Diapositivas.
- Transparencias.
- Biblia, Novo Testamento..
- Documentos Conciliares.
- Catecismo da igrexa católica.

MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE E ADAPTACIÓNS CURRICULARES

Avaliación do alumnado con necesidade específica de apoio educativo

1. A avaliación do alumnado con necesidade específica de apoio educativo rexerese, con carácter xeral, polo disposto na presente orde.
2. Sen prexuízo do anteriormente indicado, na avaliación do alumnado que presente necesidades educativas especiais, que curse ás ensinanzas correspondentes á educación secundaria obrigatoria con adaptacións curriculares significativas, de acordo co artigo 14º. 4 do Decreto 133/2007 ,a avaliación e promoción tomará como referencia os obxectivos e os criterios de avaliación fixados nas adaptacións curriculares.

Medidas de reforzo:

Ás capacidades propostas na programación didáctica deben ser alcanzadas por todos os alumnos do grupo. Por iso, vos cambios e ás adaptacións para os alumnos que mostren un ritmo de ensino-aprendizaxe máis lenta que ou resto débense considerar ás seguintes pautas ou medidas:

- a. De reforzo permanente dous logros obtidos.
- b. Demostración, por parte do profesor, do valor dous contidos que se están aprendendo.
- c. Variación dous recursos materiais cos que se presentaron vos contidos anteriormente.
- d. Crear un clima de traballo non que ou alumnos non tema presentar ás súas dificultades.

-
- e. Reforzo de contidos procedimentales relevantes que a convertan en actividades para eses alumnos con dificultades de aprendizaxe.

Medidas de ampliación

O sistema de avaliación continua, fai posible adaptar ou traballo a aqueles alumnos que mostran un interese ou capacidade máis rápida do seu aprendizaxe en relación cos demais alumnos. Para este grupo de alumnos pódense considerar pautas ou medidas de ampliación como ás seguintes:

4.-PROCEDIMIENTO PARA A AVALIACIÓN INICIAL

Para coñecer o desenvolvemento do alumno e a súa bagaxe de coñecementos e actitudes previos

Elementos:

- Tres problemas sociais.
- Tres escenas bíblicas.
- Tres modelos cristiáns de referencia.

Metodoloxía

- Diálogo para identificar, describir e evocar personaxes e situacións.
- Traballo en pequeno grupo para responder a un cuestionario.
- Traballo persoal para:
  - Describir un problema.
  - Identificar un personaxe.
  - Evocar valores.

5.-PROCEDIMIENTO DE AVALIACIÓN CONTINUA

Para avaliar o proceso de maduración e aprendizaxe ao longo do desenvolvemento do tema

-
- Observación da actividade diaria do alumno.
  - Valoración do desenvolvemento das súas capacidades.
  - Seguimento do proceso de ensino aprendizaxe.
  - Valoración de desenvolvemento das súas capacidades.
  - Resposta a cuestionarios.
  - Comentario de textos bíblicos.
  - Expresións de fe.

Para constatar a se conseguiron ás intencións educativas ao termo do proceso de ensino-aprendizaxe

- Identificando e describindo ou que aprenderon.
  - Relacionando, aplicando e transferindo vos contidos.
  - Analizando criticamente a realidade, describindo ou significado dous relatos e buscando na vida dous modelos propostos ás motivacións das súas accións e compromisos.
- Dentro do período da avaliación realizaranse unha ou varias probas (por unidade, por materia...), e unha proba final que abranguerá todo ou contido traballado durante a avaliación e puntuará dobre.

6.- PROCEDIMIENTO DE AVALIACIÓN EXTRAORDINARIA

Na avaliación Extraordinaria non mes de setembro valoraremos:

20% Caderno de traballo

80% Proba escrita

7.- PROCEDIMIENTO PARA O SEGUIMIENTO E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES

En cada unha das Unidades Didácticas, hai unha serie de coñecementos básicos e ensinos mínimos que todos os alumnos han de ser capaces de

adquirir. Estes mínimos adóitanse presentar en letra grosa para facilitar selección. Ademais nas actividades sempre se expoñen conceptos básicos da unidade que os alumnos responderan, ou fichas que iran elaborando. Desta forma tense unha serie de actividades de conceptos básicos e coñecementos mínimos que deben presentar nun caderno de traballo.

8.- INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DE ENSINO E PRÁCTICA DOCENTE

CUESTIONARIO PARA O ALUMNO			
1. <u>ORIENTACIÓN DÁ AULA</u>			
	INDICADORES	VALORACIÓN	OBSERVACIÓN E PROPOSTAS DE MELLORA
1	<i>¿Ordenou o profesor convenientemente os temas, indicando a súa interrelación?</i>		
2	<i>¿Seleccionou axeitadamente as actividades de clase?</i>		
3	<i>¿Indicou e distribuíu o tempo de cada actividade segundo as necesidades e importancia do tema?</i>		
4	<i>¿Foi claro nas súas explicacións?</i>		
5	<i>¿Hai unha repartición equilibrada no tempo empregado en dar cada tema ao longo do curso?</i>		
6	<i>¿Resolve ben as dificultades</i>		

	<i>que se presentan?</i>		
7	<i>¿Muestra o profesor dominio da materia?</i>		
8	<i>¿Demuestra o profesor na aula que planifica as súas clases previamente?</i>		

2. RECURSOS

	INDICADORES	VALORACIÓN	OBSERVACIONES E PROPOSTAS DE MELLORA
1	<i>¿Preparou o profesor material didáctico a parte do libro de texto?</i>		
2	<i>¿Organizou experiencias didácticas tales como visitas, excursións, proxectos?</i>		
3	<i>¿Organizou a utilización do material docente (biblioteca, películas de vídeo)?</i>		
4	<i>¿Foi interesante o material complementario?</i>		

3. METODOLOXÍA

	INDICADORES	VALORACIÓN	OBSERVACIONES E PROPOSTAS DE MELLORA
1	<i>¿Seleccionou convenientemente os diferentes métodos de ensino?</i>		
2	<i>¿Utilizou unha metodoloxía variada?</i>		

3	<i>¿Analizáronse os resultados para avaliar a metodoloxía?</i>		
4. <u>ESTÁNDARES DE AVALIACIÓN</u>			
	INDICADORES	VALORACIÓN	OBSERVACIONES E PROPOSTAS DE MELLORA
1	<i>¿Utilizou métodos obxectivos para avaliar os alumnos?</i>		
2	<i>¿Utilizouse a avaliación para reorientar a aprendizaxe dos alumnos?</i>		
3	<i>¿Tívose en conta aspectos que non fosen meramente cognoscitivos?</i>		
4	<i>¿Formuláronse obxectivos, ao nivel que se desexa, polo menos para determinar os niveis mínimos?</i>		
5	<i>Os obxectivos mínimos ¿avalíanse de xeito claro e nítido?</i>		
6	<i>¿Estaban os obxectivos que se pretendían conseguir definidos de modo claro e conciso?</i>		

CUESTIONARIO PARA O PROFESOR

INDICADORES

Planificación

1 ¿Realizo a programación da miña actividade educativa tendo como referencia o Proxecto Curricular e, no seu caso, a programación de área?

---

2 ¿Formulo os obxectivos didácticos de forma que expresan claramente as habilidades que os meus alumnos e alumnas deben conseguir como reflexo e manifestación da intervención educativa?

3 ¿Selecciono e secuencio os contidos (coñecementos, procedementos e actitudes) da miña programación de aula cunha distribución e unha progresión axeitada ás características de cada grupo de alumnos?

4 ¿Adopto estratexias e programo actividades en función dos obxectivos didácticos, en función dos distintos tipos de contidos e en función das características dos alumnos?

5 ¿Planifico as clases de modo flexible, preparando actividades e recursos (persoais, materiais, de tempo, de espazo, de agrupamentos) axustados ao Proxecto Curricular, á programación didáctica e, sobre todo, axustado sempre, o máis posible ás necesidades e intereses dos alumnos.

6 ¿Establezo, de modo explícito, os criterios, procedementos e instrumentos de avaliación e autoavaliación que permiten facer o seguimento do progreso dos alumnos e comprobar o grao en que alcanzan as aprendizaxes?

7 ¿Planifico a miña actividade educativa de forma coordinada co resto do profesorado (xa sexa por nivel, ciclo, departamentos, equipos educativos e profesores de apoios)?

Motivación Inicial dos Alumnos

8 ¿Presento e propoño un plan de traballo, explicando a súa finalidade, antes de cada unidade ou subproblemática?

9 ¿Formulo situacións introdutoras previas ao tema que se vai tratar (traballos, diálogos, lecturas)?

Motivación ao longo de todo o proceso

10 ¿Manteño o interese do alumnado partindo das súas experiencias, cunha linguaxe clara e adaptada?

11 ¿Comunico a finalidade das aprendizaxes, a súa importancia, funcionalidade, e aplicación real?

12 ¿Dou información dos progresos conseguidos así como das dificultades atopadas?

Presentación dos contidos

13 ¿Relaciono os contidos e actividades cos intereses e coñecementos previos dos meus alumnos?

14 ¿Estruturo e organizo os contidos dando unha visión xeral de cada tema (mapas conceptuais, esquemas, o que teñen que aprender, que é importante)?

15 ¿Facilito a adquisición de novos contidos a través dos pasos necesarios, intercalando preguntas aclaratorias, sintetizando, exemplificando?

Actividades na aula

16 ¿Formulo actividades que aseguran a adquisición dos obxectivos didácticos previstos e as habilidades e técnicas instrumentais básicas?

17 ¿Propoño aos meus alumnos actividades variadas (de diagnóstico, de introdución, de motivación, de desenvolvemento, de síntese, de consolidación, de recuperación, de ampliación e de avaliación)?

18 Nas actividades que propoño, ¿existe equilibrio entre as actividades individuais e traballos en grupo?

Recursos e organización da aula

19 ¿Distribúo o tempo axeitadamente: breve tempo de exposición e o resto deste para as actividades que os alumnos realizan na clase?

20 ¿Adopto distintos agrupamentos en función do momento, da tarefa a realizar, dos recursos a utilizar etc., controlando sempre un axeitado clima de traballo?

21 ¿Utilizo recursos didácticos variados (audiovisuais, informáticos, técnicas de aprender a aprender), tanto para a presentación dos contidos coma para a práctica dos alumnos, favorecendo o uso autónomo por parte destes?

Instrucións, aclaracións e orientacións ás tarefas dos alumnos

22 ¿Comprobo, de diferentes modos, que os alumnos comprenderon a tarefa que teñen que realizar: facendo preguntas, facendo que verbalicen o proceso?

---

23 ¿Facilito estratexias de aprendizaxe: como solicitar axuda, como buscar fontes de información, pasos para resolver cuestións, problemas, dou ánimos e asegúrome a participación de todos?

24 ¿Controlo frecuentemente o traballo dos alumnos: explicacións adicionais, dando pistas, retroacción ou retroalimentación?

Clima da aula

25 As relacións que establezo cos meus alumnos dentro da aula e as que estes establecen entre si, ¿son correctas, fluídas e dende unhas perspectivas non discriminatorias?

26 ¿Favorezo a elaboración de normas de convivencia coa achega de todos e reacciono de forma ecuánime ante situacións conflitivas?

27 ¿Fomento o respecto e a colaboración entre os alumnos e acepto as súas suxestións e achegas, tanto para a organización das clases coma para as actividades de aprendizaxe?

28 ¿Proporciono situacións que facilitan aos alumnos o desenvolvemento da afectividade e relacións interpersoais como parte da súa Educación Integral?

Seguimento/control do proceso de ensino-aprendizaxe

29 ¿Reviso e corrixo frecuentemente os contidos, actividades propostas dentro e fóra da aula, adecuación dos tempos, agrupamentos e materiais utilizados?

30 ¿Proporciono información ao alumno sobre a execución das tarefas e como pode melloralas e favorezo procesos de autoavaliación e coavaliación?

31 En caso de obxectivos insuficientemente alcanzados, ¿propoño novas actividades que faciliten a súa adquisición.

31 a En caso de obxectivos suficientemente alcanzados, en curto espazo de tempo, propoño novas actividades que faciliten un maior grao de adquisición?

Diversidade

---

32 ¿Teño en conta o nivel de habilidades dos alumnos, os seus ritmos de aprendizaxes, as posibilidades de atención, etc., e en función deles, adapto os distintos momentos do proceso de ensino-aprendizaxe (motivación, contidos, actividades)?

33 ¿Coordínome con outros profesionais (profesores de apoio, Equipos de Orientación Educativa e Psicopedagóxica, Departamentos de Orientación e outros), para modificar e/ou adaptar contidos, actividades, metodoloxía, recurso aos diferentes ritmos e posibilidades de aprendizaxe?

AVALIACIÓN

34 ¿Teño en conta o procedemento xeral, que concreto na miña programación de aula, para a avaliación das aprendizaxes, de acordo co Proxecto Curricular ou regulamentos de avaliación?

35 ¿Aplico criterios de avaliación e cualificación (ponderación do valor de traballos, das probas, tarefas de clase etc.) en cada un dos temas de acordo co Proxecto Curricular ou regulamentos respectivos?

36 ¿Realizo unha avaliación inicial a principio de curso, para axustar a programación, na que teño en conta o informe final do titor anterior, o doutros profesores, o do Equipo de Orientación Educativa e Psicopedagóxica e/ou Departamento de Orientación?

37 ¿Contemplo outros momentos de avaliación inicial: a comezos dun tema, de Unidade Didáctica, ou subproblemática de novos bloques de contido etc?

38 ¿Utilizo suficientes criterios de avaliación que atendan de xeito equilibrado a avaliación dos diferentes contidos (conceptuais, procedimentais, actitudinais)?

39 ¿Utilizo sistematicamente procedementos e instrumentos variados de recollida de información para a avaliación (registro de observacións, carpeta do alumno, ficha de seguimento, diario de clase)?

40 ¿Corrijo, cualifico e explico habitual, sistemática e oportunamente os traballos e actividades, probas escritas dos alumnos e dou pautas para a mellora das súas aprendizaxes?

41 ¿Uso estratexias e procedementos de auto e coavaliación en grupo que favorezan a participación dos alumnos na avaliación?

---

42 ¿Utilizo diferentes técnicas de avaliación en función da diversidade de alumnos/ás, das diferentes áreas, dos temas, dos contidos?

43 ¿Dou seguimento axeitado e oportuno aos estudantes de acordo aos resultados da avaliación?

Formación permanente

44. -¿Realizou algunha actividade de autoformación que lle axudase a mellorar a súa competencia docente?

45. -¿Asistiu a algún seminario permanente ou grupo de traballo da súa área?

INDI CAD ORES	VALORACIÓN		OBSERVACIONES E PROPOSTAS DE MELLORA
	SI	NON	
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			

28			
29			
30			
31			
31a			
32			
33			
34			
35			
36			
37			
38			
39			
40			
41			
42			
43			
44			
45			

10.- INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR A PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

Neste apartado pretendemos promover a reflexión docente e a autoavaliación da realización e o desenvolvemento de programación didácticas. Para iso, ao finalizar cada unidade didáctica propónse unha secuencia de preguntas que permitan ao docente avaliar o funcionamento do programado na aula e establecer estratexias de mellora para a propia unidade.

De igual modo, propoñemos o uso dunha ferramenta para a avaliación da programación didáctica no seu conxunto; esta pódese realizar ao final de cada trimestre, para así poder recoller as melloras no seguinte. A devandita ferramenta descríbese a continuación:

ASPECTOS A AVALIAR	A A DESTACAR...	A MELLORAR ...	PROPOSTAS DE MELLORA PERSOAL
Temporalización das unidades didácticas			
Desenvolvemento dos obxectivos didácticos			

Manexo dos contidos da unidade			
Descriptoros e desempeños competenciales.			
Realización de tarefas			
Estratexias metodolóxicas seleccionadas			
Recursos			
Claridade nos criterios de avaliación			
Uso de diversas ferramentas de avaliación			
Portfolio de evidencias dos estándares de aprendizaxe			
Atención á diversidade			
Interdisciplinariedade			

ANEXO

A.- FOMENTO DA LECTURA

FASE: 1-PRIMEIROS PASOS

OBXECTIVOS

-
1. -Comprender a Biblia, como palabra de Deus aos homes e norma fundamental da fe e a vida cristiá.
  2. -Afondar non coñecemento de Xesús para valorar a súa historicidade e adquirir os elementos necesarios para unha axeitada comprensión do mensaxe dous evanxeos.
  3. -Análise das virtudes do heroe en contraposición Coa do antiheroe. Capacidade transcendente do home e conciencia e pervivenza da súa dignidade.

ACTIVIDADES PARA A CONSECUCIÓN DÚAS OBXECTIVOS ENUNERADOS

-para a materialización e consecución dúas obxectivos do ensino secundaria obrigatoria, propóñense ás seguintes actividades que os alumnos poderán realizar visitando de forma periódica a seguinte dirección de Internet www.religión.profes.net.

- a) Relacionado co primeiro obxectivo, os alumnos poderán realizar un xogo de preguntas sobre a Biblia. Ao final de clase procederase á corrección desta.
- b) Para afondar na figura de Xesús de Nazaret os alumnos poderán ler e adiviñar ás Parábolas.
- c) Na actividade que complementa ou terceiro obxectivo sobre a capacidade transcendente do home, os alumnos realizarán ás cuestións sobre valores non cinema. Preguntas referidas á película Gladiador.

FASE: 2-INTEGRACIÓN DIDÁCTICA OBXECTIVOS

1. Situar-se ante a dignidade dá persoa humana pola súa orixe, a súa transcendencia e a súa finalidade, e descubrir os elementos do feito relixioso e ás súas distintas manifestacións na historia e na vida dous pobos, que responden ás súas grandes preguntas sobre a existencia.
2. Analizar os interrogantes profundos do ser humano, (vida, morte, dor), para valorar ás respostas que a fe cristiá dá sobre ou sentido dá vida.
3. Coñecer vos documentos fundamentais da fe católica que conteñen a mensaxe cristiá, para comprender e expresar axeitadamente esta mensaxe revelada e ás súas formulacións de fe.
4. Saber utilizar a Biblia situándoa na súa orixe, forma e finalidade e interpretación adecuada en relación coa historia e experiencia relixiosa de Israel e como expresión da revelación de Deus Pai aos homes.

---

5. Identificar a Jesucristo como Fillo de Deus encarnado entre os homes mediante ou coñecemento e análise da súa mensaxe, vida e presenza polo Espírito Santo na Igrexa.

6. Coñecer e valorar ou sentido e finalidade da Igrexa como a realización institucional do servizo de humanización e salvación que Cristo ofrece ao ser humano, e descubrir a súa achega nos feitos máis importantes da historia española e europea.

7. Interpretar ou significado dous signos e símbolos relixiosos máis relevantes, con especial atención aos sacramentos e ás celebracións relixiosas máis estendidas non ámbito social e relixioso, evitando discriminación por crenzas relixiosas.

8. Descubrir vos fundamentos racionais e da revelación que xustifican ou ensino moral da Igrexa e orientan os hábitos sociais relacionados coa vida, a saúde, a sexualidade, ou amor, ou uso e consumo dous bens e ou medio.

ACTIVIDADES PARA A CONSECUCIÓN DÚAS OBXECTIVOS ENUNERADOS

a) Para a consecución do primeiro obxectivo, relacionado coa dignidade da persoa humana, os alumnos/ás visitarán a web: www.profes.net
Na devandita actividade realizarán ás cuestións referidas na web á película Gladiator.

a) Relacionado co segundo obxectivo sobre ás interrogantes do ser humano, os alumnos poderán visitar a páxina web:

<http://www.iglesia.org/articulos/fenomenodolor-04.php>

Os alumnos poderán ler os artigos, realizar ou vocabulario das palabras non entendidas e sacar ás ideas principais para ou seu posterior debate.

b) Para a consecución do terceiro obxectivo, sobre vos documentos fundamentais da fe católica, consultarán a seguinte web:

<http://www.Usuarios lycos.es/Osorno- rbornschein/>

Buscarán non Catecismo da Relixión Católica os Sete Sacramentos, clasificándoos e interpretando os seus principais símbolos.

c) Para a consecución do sexto obxectivo, sobre a finalidade da Igrexa, consultarán a seguinte web:

<http://www.churchforum.org/info/doctrina/jerarquía.htm>.

Realizarán unha lectura con busca de vocabulario e un esquema do texto.

d) Para a consecución do obxectivo sétimo, sobre ou significado dous símbolos relixiosos, consultarán a web:

<http://escatolic.net/celebraciones/83/1364/articulo.php?id=1666>.

Realizarán unha consulta e interpretación dous diferentes símbolos.

O fomento da lectura, ou impulso á expresión oral e escrita, ás tecnoloxías da información e a comunicación e a educación en valores,

---

son obxectos de ensino-aprendizaxe a cuxo impulso deberemos contribuír. Constitúen exemplos diso os seguintes:

Utilización das novas tecnoloxías para ou tratamento da información.
Interese pola lectura de todo tipo de publicacións que acheguen á realidade global na que vivimos.

Estimulación do gusto pola lectura, a reflexión e ou comentario de textos literarios e eclesiásticos de diferentes épocas, posicionamentos e autores.

Actitude de procura de canles comunicativas, creativas e persoais.

Respecto polas normas básicas que significa ou feito relixioso.

Valoración da relixión como elemento sociocultural e como vehículo de transmisión e creación cultural.

Valoración crítica das mensaxes que transmiten os medios de comunicación social e a publicidade, mostrando especial sensibilidade cara aos que supoñen unha discriminación social, sexual, racial etc., e cara a aqueles que destacan ou importante papel que a relixión xoga nas sociedades e na cultura.

Sensibilidade estética ante ás producións artísticas, propias e alleas, arredor do tema relixioso, valorando os elementos creativos e innovadores.

B.- TICs

1. Uso das TIC's (ABALAR, Pizarra dixital) como profesional docente:

- Uso ordinario da pizarra dixital na área de relixión e prácticas de laboratorio

2. Uso das TIC's non centro a nivel organizativo.

- Apoio metodolóxico para relatorios, charlas didácticas, presentación do Plan de Centro, Xornadas de sensibilización, Xornadas de planificación, Gradación de alumnos de 4º de ESO,
- Formación de profesores: Misión compartida
- Celebracións relixiosas con alumnos, pais e profesores.

3. Uso das TIC's como apoio metodolóxico na aula; - en que intres, onde, como?

- Para explicación dúas temas
- Para explicación de traballos realizados polos alumnos.
- Para facilitar aos alumnos páxinas Web de consulta e investigación
- Mostrar ou esquema dá Webquest e Webcuestión e inicialos na elaboración de traballos sinxelos.
- No laboratorio para ilustración das prácticas.

- Actividades que realizan os alumnos na túa materia/ aula empregando ou ordenador.

- Páxina Web de relixión
- Presentacións e realización de PowerPoint
- Xogos didácticos.
- Oracións
- Representacións.
- Vídeos.
- Encrucillados.
- Cancións.
-

- Programas que empregas, ou outro material

- Os programas máis utilizados foron:
  - PowerPoint
  - Flash
  - Windows Movie Maker
  - Convertedores e reprodutores de música
  - Tratamento de imaxes (Adobe Photoshop CS, Novo Corel PHOTO-PAINT 12.0 Image, CorelDRAW 12)

C.- COMPETENCIA ESPIRITUAL

- Experimentar, saber identificar e desenvolver experiencias de asombro e misterio.
- Desenvolver a capacidade de preguntarse polos grandes interrogantes de sentido.
- Desenvolver un autoconhecimento positivo e dinámico, así como aprender a empregar os sentimentos e emocións como unha vía para o crecemento persoal.
- Promover o desenvolvemento persoal e da comunidade.
- Desenvolver e canalizar relacións positivas coas demais persoas, en situacións de inxustiza, marxinação, vulnerabilidade, segregación, superación, cooperación...
- Desenvolver sentimentos de admiración pola beleza, corresponsabilidade e coidado da natureza e o mundo no que vivimos, así como o amor á contemplación e ó silencio.
- Expresar oralmente e por escrito sensacións, pensamentos e reflexións a través da creatividade na literatura e nos xestos.

-
- Capacitarse para identificar, desenvolver e elixir os valores propios e comprender e respectar os dos demais.
  - Optar de forma autónoma e consciente por unha opción vital radical, aprendendo dos propios erros e aproveitando os acertos, en diálogo co entorno próximo e afastado.
  - Experimentar a reflexión e a meditación.
  - Ter coñecementos e hábitos para integrar dun xeito positivo a experiencia da transcendencia en diferentes aspectos vitais.
  - Diferenciar entre propostas materialistas e non materialistas sobre o ser humano.
  - Ser capaz de comprender a relación entre a experiencia transcendente e o feito relixioso en todas as súas dimensións e elementos.
  - Integrar e facer síntese entre a fe, a cultura e a vida.
  - Cultivar actitudes que fomenten: a fraternidade, a sinxeleza, o testemuño de vida, o sentido crítico construtivo, o amor e a busca da verdade, o sentido da gratuidade, a disposición cara á liberdade e a tolerancia, o compromiso pola xustiza e a solidariedade, o sentido de sacrificio en ben dos demais, o sentido de perdón, a colaboración na construción da convivencia, a paz e a salvagarda da creación.
  - Desenvolver valores como: esforzo, responsabilidade, amor ó traballo e ó estudo, confianza nas propias posibilidades, vivencia da diversidade e da pluralidade como riqueza persoal e comunitaria, acollida e encontro entre educadores, alumnos e familias, atención preferente ós máis necesitados, gratitude, alegría, optimismo, creatividade, espírito de renovación, participación e corresponsabilidade.

E.- ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES.

Ás actividades complementarias e extraescolares, así como o obxectivo que se pretende en cada unha delas son:

- **Convivencias cristiás.**

Obxectivo: Experimentar a presenza do outro, compartindo valores humanos e cristiás.

- **Celebracións da Palabra.**

Obxectivo: Expresar e compartir a fe dende un texto Bíblico.

- Asistencia a representacións teatrais sobre temas relixiosos: representacións do Nadal, coresmal, etc.

Obxectivo: Expresar a fe dende a arte e ás tradicións.

▪ **Celebracións do perdón:** Advento e coresma.

Obxectivo. Descubrir a misericordia e o perdón de Deus para ofrecer así o noso perdón aos demais.